

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кредитно-економічний факультет

Кафедра банківської справи

Допустити до захисту

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Д.е.н., професор Кузнєцова Л.В.

“ ___ ” _____ 20__ року

Дипломна робота

на здобуття освітнього ступеня магістр

з теми:

Регіональна банківська система: тенденції та фактори стабільного розвитку

Виконавець

студентка 6 курсу кредитно-економічного
факультету спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»

Скрипник Н.С.

Керівник

к.е.н., доцент Завадська Д.В.

Рецензент _____

Одеса 2018

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	7
1.1 Поняття, сутність і принципи функціонування регіональної банківської системи	7
1.2 Фактори впливу на територіальну організацію та стабільний розвиток регіональної банківської системи України	15
Висновки до першого розділу	22
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНАЛЬНОГО СЕГМЕНТА	24
2.1 Особливості територіальної організації банківської системи України	24
2.2 Дослідження стану та вивчення основних тенденцій функціонування банківської системи України	31
2.3 Аналіз стану і тенденцій регіонального розвитку банківської системи України	39
Висновки до другого розділу	48
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	49
3.1 Визначення основних проблем розвитку регіональної банківської системи України	49
3.2 Побудова регіональної банківської системи України в умовах стабільного розвитку	54
Висновки до третього розділу	63
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ.....	74

ВСТУП

Актуальність роботи. Банківська система має значний вплив не лише на фінансову систему, але й на соціально-економічний розвиток країни в цілому. Неефективне функціонування банків може бути причиною значних втрат, призвести до кризи і до погіршення стану економіки та добробуту населення країни. Підвищення ефективності української економіки висуває перед банками нові проблеми, пов'язані зі зростаючим інтересом до українського ринку з боку іноземних фінансово-кредитних інститутів. Це зумовлює посилення конкуренції на ринках фінансового посередництва в Україні, в т.ч. і з глобальними банківськими групами, що володіють розвиненими банківськими технологіями. В якості основних конкурентними переваг українських банків необхідно розглядати знання регіональних і галузевих особливостей, відповідно оперативне і точне реагування на зміну ділової активності, цілеспрямоване участь в її розвитку.

Регіональні банки протягом усієї своєї історії в розвинених країнах довели свою необхідність і значимість. Спочатку, створюючись як банки розвитку свого регіону, концентруючи кошти населення і підприємств регіону для фінансування інвестиційних проектів, вони зайняли свої ніші, обслуговуючи населення, малі та середні підприємства та інших економічних суб'єктів. Через економічні відносини виражаються взаємини між банками і реальним сектором економіки, в які вступають всі сектори економіки (на макрорівні) та окремі економічні суб'єкти (на мікрорівні). У зв'язку з цим дослідження особливостей функціонування банківського сектора в регіонах України є актуальним.

У вітчизняній та зарубіжній літературі проблеми розвитку регіонів та функціонуванню регіональної банківської мережі активно досліджували: В. Василенко [1], Ю. Качаєв [2], У. Грудзевич [3], В. Семенов [4], М. Барановський [5], М. Могильницька [6], Я. Побурко [7], О. Бутенко [8], Р.

Гриценко [9], С. Ільясов [10], А. Лузанов [11], О. Нємой [12], Є. Панченко [12], В. Ніценко [13], Н. Бескоровайна [14], О. Копилюк [15], З. Герасимчук [16], О. Другов [17], Н. Корецька [18], Дж. Сінкі [19], Ф. Мишкін [20], Р.Л. Міллер [21], Д.Д. Ван-Хуз [21].

Незважаючи на велику кількість публікацій, присвячених освітленню функціонування регіональної банківської мережі, однак недостатньо дослідженими залишаються питання розвитку регіональної банківської системи, не підкреслюється особлива роль регіональних банківських структур у функціонуванні економіки регіону та країни в цілому.

Метою дипломної роботи є поглиблення та удосконалення теоретико-методичних засад функціонування регіональної банківської системи України, дослідження диспропорцій банківської системи та її регіонального сегмента та розробка практичних рекомендацій щодо побудови регіональної банківської системи України в умовах стабільного розвитку.

Відповідно до мети дипломної роботи поставлено та вирішено наступні завдання:

- сформулювати поняття «регіональний банк» та визначити його основні елементи;
- визначити місце і роль регіональних банків у фінансово-кредитній системі держави;
- дослідити фактори впливу на територіальну організацію банківської системи;
- проаналізувати сучасний стан і тенденції розвитку банківської системи України в цілому, а також регіональних банківських систем окремо;
- дослідити методичні підходи до оцінки територіальної організації банківської системи;
- визначити основні проблеми розвитку банківської системи регіону та надати практичні рекомендації щодо побудови регіональної банківської системи України в умовах стабільного розвитку.

Об'єктом дослідження є функціонування банківської системи України ті її регіонального сегмента в сучасних умовах.

Предметом дослідження є розробка теоретико-методичних засад формування регіональної банківської системи та створення регіональних банків.

Методи дослідження. В процесі дослідження були використані такі загальнонаукові методи, як аналіз та синтез, системний, комплексний, факторний, порівняльний, статистичний і логічний аналіз, кластерний аналіз. При отриманні й систематизації даних застосовувалися методи порівнянь і узагальнень, статистичної обробки емпіричних даних, графічної інтерпретації досліджених процесів, а також застосована програма Microsoft Excel для обробки та аналізу інформації.

Інформаційною базою дослідження стали Закони України, офіційні статистичні матеріали Національного банку України та Державного комітету статистики, наукові публікації та монографічні видання вітчизняних і закордонних вчених, українських, російських і зарубіжних учених-економістів в області банківської справи.

Наукова новизна одержаних результатів. В дипломній роботі сформовано поняття «регіональний банк», набуло подальшого розвитку підходи щодо визначення ролі банківських установ у капіталізації регіону, формування регіональної банківської системи, доповнено наявні дані щодо принципів та чинників, які впливають на діяльності регіональних банків..

Практична цінність одержаних результатів. Дане магістерське дослідження можна використовувати в якості наукових розробок у навчальному процесі у вищих навчальних закладах, а також для удосконалення функціонування регіональної банківської системи.

Особистий внесок здобувача. Магістерська дипломна робота є самостійно виконаним дослідженням. Усі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Публікації. Результати наукових досліджень у межах виконаної роботи публікувалися як результат участі у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт за напрямом «Банківська справа» у 2016-2017 н.р. «Регіональні банки у розвитку реального сектору економіки», а також в електронних наукових фахових виданнях: «Особливості методичних підходів до оцінки ефективності діяльності регіонального банку» та «Роль регіональних банків в загальній структурі банківської системи країни».

Висновки до третього розділу

Проведене дослідження і аналіз ролі регіональних банків за територіальною, по продуктовому ознакою місцевих банків показує, що регіональні банки не відповідають в повній мірі пред'являються клієнтами вимогам, не реалізують повністю свої функції і можливості. Сучасній економіці України належить перейти на новий щабель розвитку, а нинішні банки з цим завданням не справляються.

Необхідне вироблення нових теоретичних підходів до визначення місця і ролі регіональних банків в трансформаційній економіці. Слід шукати компроміси між центром і регіонами; змінити рух грошових потоків у бік провінції і на їх основі розвивати економіку регіонів.

Концепція розвитку регіонального банку, на наш погляд, повинна враховувати потреби економіки регіону, інтереси власників, вимоги органів пруденційного нагляду, тобто повинна бути клієнтоорієнтованою.

В ході дослідження була запропонована модель регіональної банківської системи в умовах стабільного розвитку, за умови використання якої у практиці можливе суттєве підвищення ефективності функціонування національної економіки та її регіонального сегмента.

Отже, на наше погляд, функціонування регіональних банків на території нашої країни сприятиме вирішенню проблем, що стоять перед економікою України, – підтриманню підприємств реального сектора, зокрема, розвитку малого і середнього бізнесу, здійсненню природоохоронних заходів, підвищенню життєвого рівня населення.

ВИСНОВКИ

У випускній роботі здійснено узагальнення та запропоновано нове вирішення актуальної наукової задачі з удосконалення теоретико-методичних положень і розробки практичних рекомендацій щодо розробки та реалізації стратегії розвитку регіонального банку. За результатами дослідження сформульовано ряд висновків теоретичного, методичного та науково-практичного змісту, які вирішують основні завдання випускної роботи відповідно до поставленої мети:

1. Автором було запропоноване наступне визначення регіональної банківської системи – це складна, динамічна, відкрита система, яка включає всі банківські установи, що здійснюють свою діяльність відповідно до чинного законодавства на території регіону, перебуваючи у тісному зв'язку з його економічною системою та виконуючи специфічні функції, спрямовані на задоволення потреб регіональної економіки та населення, а також на досягнення власного зростання.

2. Було доведено, що виділення регіональних банків є обґрунтованим і необхідним процесом наукового дослідження. Таким чином, виділення даної сукупності банків в підсистему банківської системи України є об'єктивно необхідним процесом, сприяє більш глибокому вивченню впливу банківських інститутів на розвиток регіональної економіки з урахуванням всіх її специфічних особливостей.

3. Нами були запропоновані критерії виділення регіонального банку в такий спосіб:

- Територіальне представництво: банк не має структурних підрозділів у м. Київ.
- Структура власників: в складі власників банку відсутні національні та міжнародні фінансові групи, які здійснюють прямий вплив на операційну діяльність банку.

4. Вважаємо, що при виділенні регіонального банку більш важливим є не розмір капіталу, а джерело його формування. Спочатку, при створенні регіональних банків, повинна стояти основна задача - задоволення основних потреб економіки регіону. А в економічному розвитку регіону зацікавлені тільки самі місцеві підприємства та банки. Їм нікуди переносити свій бізнес, на відміну від іногородніх банків, які просто закриють одну зі своїх філій. Участь місцевих адміністрацій також можна вважати благом для регіональних банків, так як саме регіональна влада завжди підтримували і рятували такі банки.

5. Проведене дослідження нам дозволило виявити природу та походження факторів, що впливають на розвиток регіональних банківських систем. Можемо зробити висновок, що правильно визначені фактори впливу, не лише дозволять вивчити та дослідити особливості функціонування регіональних банків, а створять передумови, направлені на раціональне застосування та пошук шляхів для забезпечення їх подальшого розвитку. Оскільки дуже важливо, щоб банківська сфера розвиваючись, приносила користь регіону, його населенню, посилювала регіональну економіку. В свою чергу, спрямування дії факторів впливу в позитивне русло стане запорукою високих результатів та стабільного розвитку.

6. Досліджено, що спостерігається тенденція до концентрації банків у столиці та промислових регіонах України, що вказує на нерівномірний характер розвитку економіки, послаблення регіонального розвитку та концентрації більшості фінансових ресурсів у єдиному центрі. Як наслідок це негативним чином відбивається на економічному стані в цілому через відсутність належного доступу до фінансових ресурсів. Це було також підтверджено розрахунками індексів концентрації, адже за нашими розрахунками, концентрація на всіх сегментах ринку банківських послуг постійно зростає протягом останніх п'яти років, а це у свою чергу може призвести до монополій на ринку банківських послуг.

7. Нами було здійснено кластеризацію областей України за індексом забезпеченості банківськими установами, валовим регіональним продуктом і обсягом кредитів, наданих резидентам. Даний аналіз виявив, що найбільш економічно розвиненими і конкурентоспроможними є Київська і Дніпропетровська області. Одеська область увійшла до другого кластеру, що також свідчить про високий економічний розвиток і конкурентоспроможність регіону.

8. Проведене дослідження і аналіз ролі регіональних банків за територіальною, по продуктовому ознакою місцевих банків показав, що регіональні банки не відповідають в повній мірі пред'являються клієнтами вимогам, не реалізують повністю свої функції і можливості. Сучасній економіці Україні належить перейти на новий щабель розвитку, а нинішні банки з цим завданням не справляються.

9. В ході дослідження була запропонована модель регіональної банківської системи в умовах стабільного розвитку, за умови використання якої у практиці можливе суттєве підвищення ефективності функціонування національної економіки та її регіонального сегмента.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1) Василенко В.Н. Оцінка розвитку регіональних банківських систем [Текст] / В.Н. Василенко // Матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції [Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України], (9 -10 листопада 2006 р.) / Суми: УАБС НБУ, 2006. – С. 15– 17.
- 2) Качаєв, Ю. Д. Територіальні фактори банківської діяльності в Україні [Текст] / Ю. Д. Качаєв // Вісник Національного банку України. – 2001. – № 4. – С. 11–15.
- 3) Грудзевич У. Я. Перспективи розвитку регіональної інфраструктури фінансового ринку / У. Я. Грудзевич // Щорічник наук. пр. “Соціально-економічні дослідження в перехідний період”. Серія “Економічні проблеми розвитку виробництва регіону”. – Л. : НАНУ ІРД, 2001. – Вип. XXXI. – С. 620–631.
- 4) Семенов С.К. Економіка Росії та банки // Фінанси і кредит. - 15 (105). – 2002. – С.425.
- 5) Розвиток банківської системи України [Текст] : монографія / ред. : О. І. Барановський . - К. : Ін-т економіки та прогнозування, 2008. - 584 с. - ISBN 978-966-02-4563-7 : 58.30 р., 60.60 р.
- 6) Могильницька М. Про оцінювання ефективності банківської системи регіону / М. Могильницька, Я. Побурко // Регіональна економіка. – 2005.- С.23-30.
- 7) Могильницька М. П. Ефективність банківської системи регіону: методологія і апробація моніторингу / Могильницька М. П., Васюта В. О., Побурко Я. О. – Л. : Ін-т регіональних досліджень НАН України, 2005. – 63 с
- 8) Бутенко, О. Становлення банківської системи в Україні. Проблеми капіталізації. [Текст] / О. Бутенко // Банківська справа. — 2006. — № 6. — С. 20 - 32.

9) Гриценко, Р. Фінансова привабливість областей України для банківської діяльності [Текст] / Р. Гриценко // Вісник національного банку України. — Київ, 2012. — № 1 (191). — С. 22-25.

10) Ильясов С.М. О сущности и основных факторах устойчивости банковской системы / С. М. Ильясов // Деньги и кредит. — 2006. — № 2. — С. 45–49.

11) Лузанов, А. Н. Типология регионов России по уровню развития банковской сферы в 2004-2005 гг. [Текст] / А. Н. Лузанов, Е. А. Прусс // Вестник Московского университета. — 2007. — № 3. — С. 39–45. — (Серия “География”).

12) Панченко Є., Немой О. Модель функціонування регіональної мережі комерційного банку в Україні [Текст] / Є. Панченко, О. Немой О. // Вісник Національного банку України. — 1999. — № 1. — С. 60-62.

13) Ніценко В. С., Кузьменко Є. С. Тенденції розвитку банківської мережі в Україні. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://fp.cibs.ck.ua/files/1301/13nv_tto.pdf

14) Бескоровайная Н.С. Государственное регулирование банковской системы субъекта федерации // Вестник СевКавГТУ. Серия “Экономика”. — 2003.- № 3 (11). — 376 с.

15) Копилюк О.І. Регіональна політика розвитку банківської системи Україна: монографія / О.І. Копилюк. — Одеса: Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2014. — 576 с.

16) Герасимчук З.В. Територіальна організація банківської системи регіонів України: оцінка та стратегії забезпечення її раціональності : монографія / З.В. Герасимчук, Н.І. Корецька; Луц. нац. техн. ун-т. - Луцьк, 2010. — 309 с.

17) Другов О.О. Політика регіонального розвитку банківської системи України / О.О. Другов // Вісник Української академії банківської справи.—2006.—№ 1(20).

- 18) Корецька Н.І. Модель розвитку регіонального банку // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: наук. зб. Вип 7. Т.1 / за ред. І Г. Ткачук. – Івано-Франківськ, 2011. – С. 64-67.
- 19) Синки Дж. Финансовый менеджмент в коммерческом банке и в индустрии финансовых услуг/ Джозеф Синки-мл.; Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – 1018 с.
- 20) Мишкін Ф. С. Економіка грошей банківської справи і фінансових ринків. - К., 1998. – С. 378.
- 21) Роджер Лерой Миллер, Дэвид Д. Ван-Хуз. Современные деньги и банковское дело: учебник для вузов / Пер. с англ. - М.: ИНФРА-М, 2000. – 856 с.
- 22) Орлов С. Н. Экономика и банковская система региона / С. Н. Орлов - М.: ЗАО "Издательство "Экономика", 2004. - 302 с
- 23) Банки и банковское дело / Под ред. Балабанова И.Т. СПб.: Питер, 2003. 256 с: ил. С.37-45.
- 24) Карчева Г. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць / НБУ; Мін-во освіти і науки України. – Суми : ВВП "Мрія-1" ЛТД, УАБС, 2003. – т. 7. – С. 7–10.
- 25) Гуляєва Л. Регіональні аспекти функціонування комерційних банків України // Вісник ТДЕУ. –Тернопіль: Економічна думка, 2006. – №1. – С. 36-41.
- 26) Мандрыка А. Ю. Региональная банковская система: сущность, элементы, проблемы функционирования [Электронный ресурс] / А. Ю. Мандрыка // Современные исследования социальных проблем. – 2012. - № 11 (19). – С. 31-37.
- 27) Новоселов А.С. Теория региональных рынков: учебник. – Ростов-на-Дону: «Феникс»; Новосибирск: «Сибирское соглашение», 2002. – 357 с.
- 28) Рыкова И.Н. Сущность, виды и основные функции региональных банков / И.Н. Рыкова, Е.В. Андреева // Банковское дело. М.: — 2011. — № 6. — с. 26—29.

29) Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000, № 2121-III - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

30) Шахова И.Е. Региональные банки: функциональный и архитектурный аспекты [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://raai.sfedu.ru/nauz-rab/ctatji/ctat.htm> .

31) Деньги, кредит, банки / Под ред. Г.Н.Белоглазовой: Учебник.- М.: Юрайт - Издат. 2004 – 620 с.

32) Дёриг Ханс-Ульрих. Универсальный банк – банк будущего. Финансовая стратегия на рубеже века: Пер. с нем.– М.:МО,1999. – 384 с.

33) Данилова Т.Н., Смирнова О.С. Банк как финансовый посредник трансформации сбережений в инвестиции // Финансы и кредит.- 2004.- №11(149).- с.20-26.

34) Дарон Асемоглу, Саймон Джонсон, Джеймс Робинсон Институты как фундаментальная причина долгосрочного экономического роста // Эковест.- 2006.- № 5.- с.180-247.

35) Деньги, кредит, банки: учебник / кол.авт.; под.ред.засл.деят.науки РФ,д-ра экон. Наук, проф. О.И.Лаврушина. – 5-е изд., стер.-М.: КНОРУС, 2007. – 560 с.

36) Деньги. Кредит. Банки: Учебник для вузов /Е.Ф.Жуков, Л.М.Максимова, А.В.Печникова и др. –2-изд., перераб. и доп. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 600 с.

37) Дроздова Е. Положение о городских общественных банках от 30 января 1912 года // Банковский вестник, 2006, № 1(330), с 55-56.

38) Дьюфи Г. Размывание границ банковского сектора // Банки: мировой опыт.- 2002.- № 5.- с.8-13.

39) Скрипник Н. С. Практичне застосування банками CRM-систем [текст] / О.В. Яценко // Збірник наукових праць студентів кредитно-економічного факультету. – 2016. – 216 с.

40) Пеліван Д. А. Місце регіональних банків у загальній структурі банківської системи України/ Пеліван Д. А. - О.: ОНЕУ, 2014. -7 с.

41) Кугаев С.В., Калтырин А.В. Противоречивый характер функционирования региональной банковской системы// Бизнес и банки. – 2000. – № 10(488). – С. 1.

42) Стойка, В. С. Теоретичні підходи до визначення сутності банківської системи та її роль в економіці країни [Текст] / В. С. Стойка // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. Економіка. - Ужгород : УНУ, 2010. - Вип. 30. - С. 202-209.

43) Завадська Д.В. Економічна кластеризація: сутність, проблеми та перспективи розвитку в Україні. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream>

44) Зверькова. Региональные банки в системе финансового посредничества. Монография / Зверькова Т.Н. – Оренбург: Издательство «ООО «Агентство Пресса», 2014. – 262 с.

45) Завадська Д.В., Скрипник Н.С. Роль регіональних банків в загальній структурі банківської системи країни [текст] / Д.В Завадська // Регіональна економіка та управління. – 2016. - №3 (10) – 172 с.

46) Завадська Д.В., Скрипник Н.С. Сучасні тенденції розвитку регіональної банківської системи України // Банки України: актуальні проблеми та практика роботи в умовах фінансової нестабільності. Збірник тез доповідей науково-практичної конференції молодих вчених та студентів присвяченої 80-річчю кафедри банківської справи, 85-річчю кредитно-економічного факультету, 95-річчю Одеського національного економічного університету (Одеса, 17 березня 2016 року). Вип. 2. Актуальні проблеми банківської діяльності та шляхи подолання кризових явищ в Україні. Банки України: фінансова стабільність та регулювання ризиками. – Одеса: ОНЕУ, 2016.

47) Фетисов Г. Г. Региональные особенности развития денежно-кредитной системы России и необходимость их учета в монетарной политике

/ Г. Г. Фетисов // Российский экономический журнал. – 2006. – №3. – С. 22–41.

48) Ярош А. Конкуренентоспроможність регіонів та еволюція регіональної політики Європейського Союзу / А. Ярош // Регіональна економіка. – 2004. – №1. – С. 188–193.

49) Шпиг Ф.І. Банківська конкуренція під впливом іноземного капіталу : монографія / Ф.І. Шпиг. – Суми : Ділові перспективи, 2006. – 288 с.

50) Скрипник Н.С. Особливості методичних підходів до оцінки ефективності діяльності регіонального банку [текст] / Д.В. Завадська // Перспективи розвитку економіки в контексті євроінтеграційних процесів. – 2016. – 192 с.

51) Брітченко І. Г. Формування та функціонування регіонального банківського ринкознавства : автореф. дис. д-ра економ. наук : 08.02.03 «Організація, управління, планування і регулювання економікою» / І. Г. Брітченко. – Донецьк, 2005. – 36 с.

52) Карчева Г. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць / НБУ; Мін-во освіти і науки України. – Суми : ВВП "Мрія-1" ЛТД, УАБС, 2003. – т. 7. – С. 7–10.

53) Кирилов Ю.Є. Кластери як інструмент підвищення конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2013. — №12.

54) Климанов В. В. Особенности регионального развития банковской системы / В. В. Климанов, А. Н. Лузанов // Экономист. – 2002. – № 3. – С. 69–74.

55) Верников А.В. Региональный комплекс // Банковское обозрение.- 2006.- № 6 // <http://bo.bdc.ru/2006/6/slova.htm>.

56) Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

57) Вешкин Ю.Г., Авагян Г.Л. Банковские системы зарубежных стран: Курс лекций. - М.: Экономистъ, 2004. – 400 с.

58) Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>.

59) Люзняк М. Щодо оптимізації регіональної структури банківської системи / М. Люзняк // Економіст. – 2008. – № 8. – С. 54– 57.

60) Гончаренко В.В. Аналітичний звіт щодо побудови систем кредитної кооперації різних країн: Проект Світового банку в Україні “Розширення доступу до ринків фінансових послуг” P4020-UA/1.6.2-IC. – Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://minfin.gov.ua/control/publish/article?art_id=59940.

61) Деньги. Кредит. Банки: Учебник для вузов /Е.Ф.Жуков, Л.М.Максимова, А.В.Печникова и др. –2-изд., перераб. и доп. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 600 с.

62) Гоманюк, О. К. Методика оцінки розвитку регіональних ринків банківських послуг/ Олена Костянтинівна Гоманюк // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Том 19. – № 1. – С. 136-147. – ISSN 1993-0259.

63) Стеченко, Д. М. Управління регіональним розвитком: навч. посіб. / Д. М. Стеченко. – К.:Вища шк., 2000. – 293с.